

1. PRÁVO (pojem, právo v objektivním a subjektivním smyslu, systém práva)

Pojem práva

- součástí normativní regulace – systému příkazů, zákazů, dovolení
- vytváří jej stát tak, že uznává určité formy pravidel chování za právní
- **právo** = soubor obecně závazných pravidel chování, které musí splňovat tyto podmínky:
  - * jsou vydávány státem
  - * musí mít podobu pramene práva
  - * jsou státem vynutitelně
- právo a spravedlnost - liší se podle oblasti, spravedlnost spočívá v těchto pravidlech
- právní vědomí - představy o právu a názory na právo
  - o znalost práva
  - o názor na to, co je spravedlivé

Pojetí práva

- a) Objektivní právo
  - soubor pravidel chování vytvořených státem v určité době a ve zvláštní formě
  - vynutitelná státem
  - obecně závazná (musí se respektovat bez ohledu na subjektivní názor)
- b) Subjektivní právo
  - možnost chování (míra možného oprávnění jak se subjekt může chovat podle právní normy)
    - o v oblasti soukromého práva - co není zakázáno, to je dovoleno
    - o v oblasti veřejného práva – co není povoleno, je zakázáno
  - Např. zaměstnavatel je oprávněn požadovat po zaměstnanci výkon sjednaného druhu práce a zaměstnanec je povinen to vykonat

Systém práva

- systém třídění právní regulace do různých kategorií

I. DĚLENÍ

- o Mezinárodní právo
  - vztahy mezi státy nebo mezinárodními organizacemi
  - *recipování* - zavedení mezinárodního práva do vnitrostátního (např. transformace - doslovné převedení textu)
- o Evropské právo
  - označení práva EU,
  - člení se na právo *komunitární* (má přednost před právními řády členských států) a *unijní* (spojeno s mezinárodní spoluprací mezi členskými státy EU)
  - EU je založena na 3 pilířích: 1. pilíř - reprezentován EU (*komunitní*)
2. pilíř - společná zahraniční a bezpečnostní politika (*unijní*)
3. pilíř - justiční a policejní spolupráce v trestních věcech (*unijní*)
- o Vnitrostátní právo
  - upravuje vztahy mezi PO a FO a dalším subjekty, na které se vztahuje svrchovaná státní moc

II. DĚLENÍ

- o Právo veřejné
  - právní normy, které upravují vztahy mezi státem jako nositelem státní moci a občany
  - nadřazenost jednoho subjektu
  - kogentní normy
  - patří sem: - správní právo
- finanční právo
- trestní právo
- ústavní právo
- o Právo soukromé
  - upravují zájmy jednotlivců na principu jejich rovnosti a nezávislosti
  - dispozitivní normy
  - patří sem: - obchodní právo
- občanské právo
- rodinné právo
- o Právo se smíšenou povahou
  - patří sem např. pracovní právo, které má rysy jak soukromého, tak veřejného práva

III. DĚLENÍ

- o Právo hmotné
  - upravuje subjektivní práva a povinnosti PO a FO, pravomoc a působnost státních orgánů, apod.
  - předpisem je občanský zákoník
- o Právo procesní
  - upravuje procesní postupy, předpisem je např. občanský soudní řád

2. PRAMENY PRÁVA OBECNĚ

Typy právní kultury

- kontinentální (ČR, země EU) – hlavním pramenem práva je zákon, soudky zákony vykládají
- anglosaský (USA, VB, S. Irsko, Kanada) – hlavním pramenem jsou precedenty a právní obyčej, soudy právo vytvářejí
- islámský - náboženské právo (Korán), prolíná se s výše zmíněnými kulturami, těžké právo měnit (je rigidní)

Prameny práva

- formy, ve kterých je objektivní právo obsaženo
- rozlišujeme: - psané prameny - zákony, normativní akty a smlouvy, právnícká literatura)
  - nepsané - ostatní

A) Normativní právní akt

- právní normy vydávané státními orgány s legislativní pravomocí
- stupeň právní síly:
  - a) primární (původní) – Ústava, LZPS, ústavní zákony, zákony, zákonná opatření senátu
    - zákon - normativní akt nejvyššího zastupitelského orgánu státu
    - kodex (zákoník) - jediný právní předpis, který komplexně reguluje určité odvětví (zákoník práce)
    - ústavní zákony – základ nebo východisko celého právního systému a určují, jak se tvoří právo
    - ústava – *rigidní* (ke schválení ústavního zákona potřeba kvalifikovaná většina (přísnější pravidla) – *flexibilní* - vydávají-li se ústavní zákony stejně jako ostatní zákony
  - b) sekundární (odvozené) – nařízení, vyhlášky
- pravidla:
  - právní norma nižšího stupně musí být v souladu s právními normami vyššího stupně
  - právní norma určitého stupně může být změněna či zrušena pouze normou stejného nebo vyššího stupně

B) Precedent (USA)

- rozhodnutí případů, které dosud nebyly upraveny právními normami
- individuální právní akt, kterým se řídí případy právními normami dosud neupravené
- použitím na další obdobné případy získává obecnou závaznost
- závazný pro soudy stejného a nižšího stupně, pouze vyšší soud ho může zrušit
- typickým pramenem v anglosaském systému, v ČR jako pramen není uznáván

C) Právní obyčej (VB)

- jde o právo nepsané, nejstarší pramen práva
- aby se obyčej stal pramenem práva, musí být splněno
  - dlouhotrvající masové uskutečňování určitého chování
  - konkrétně stanovený obsah
  - uplatňování státního donucení při porušení pravidla

D) Normativní smlouvy

- zpravidla zakládá, mění nebo ruší individuální právní vztah
- hlavní pramen mezinárodního práva
  - 1) mezinárodní smlouvy
  - 2) kolektivní smlouvy - závazky z této smlouvy nejsou právem vynutitelné

E) Obecné právní zásady

- od obyčejů se liší tím, že pro utvoření pravidla nemá právní význam „dlouhodobá praxe“

F) Jurisprudence

- doktrinální výklad práva nebo právní věda vůbec
- původní význam - tvůrčí odborná činnost římských právníků směřující k formulaci právních vět nebo spočívající v podávání dobrozdání ke konkrétním případům – dobrozdání měla význam pramene

3. PRAMENY PRÁVA EU

- dříve nazýváno jako *komunitární právo* - upravovalo chod Evropského společenství (ale Lisabonská smlouva nahradila název ES na EU)

Členění pramenů práva EU

A) Primární právo

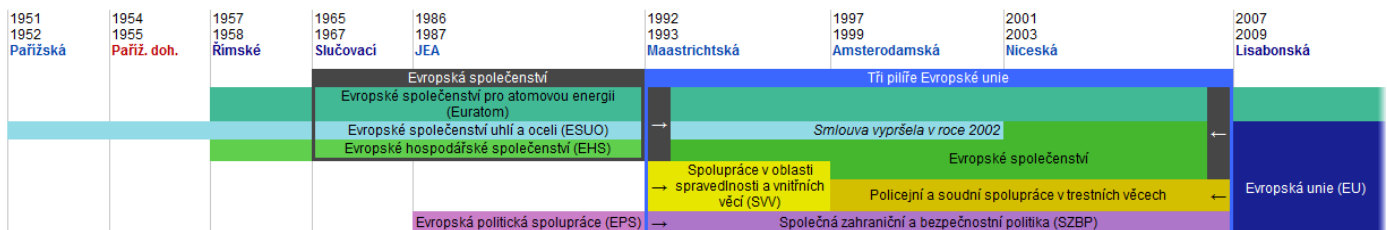
- tvoří jej členské státy na mezivládních konferencích

1) Zřizovací smlouvy

- Pařížská smlouva (1952) – založeno Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO) na 50 let, 6 států
- Římské smlouvy (1957) – založeno Evropské hospodářské společenství (EHS) a Evropské společenství pro atomovou energii (Euratom)
  - Slučovací smlouva (1967) - vznik Evropského společenství => sloučení ESUO, EHS a Euratomu
- Smlouva o EU (Maastrichtská smlouva, 1993)
  - založena Evropská unie (EU), bez právní subjektivity
  - vytváří 3 pilířovou strukturu - *první*: Evropské společenství
  - *druhý*: Společná zahraniční a bezpečnostní politika
  - *třetí*: Spolupráce v oblasti justice a vnitra

2) Změny zřizovacích smluv

- Amsterodamská smlouva (1997) – přejmenovala třetí pilíř na Policejní a justiční spolupráci v trestních věcech, protože spolupráci v civilních věcech přenesla do prvního pilíře
- Smlouva z Nice (2000) – měla za cíl připravit instituce EU na rozšíření EU v květnu 2004
- Smlouva o ústavě pro Evropu (2004) – nebyla přijata (základ pro Lisabonskou smlouvu)
- Lisabonská smlouva (2007/2009)
  - zánik ES, zánik pilířové struktury
  - dává EU právní subjektivitu
  - zařadila do primárního práva Listinu základních práv EU

B) Sekundární právo

- právo, které vytváří orgány EU v mezích daných primárním právem
  - Nařízení** – všeobecně závazné a to ve znění, ve kterém byl zveřejněn EU; obdoba zákona
  - Směrnice** – závazné co do účelu, nutná implementace do vnitrostátního práva; lhůta většinou 3 roky
  - Rozhodnutí** – závazná pro adresáta v celém rozsahu (rozhodnutí Soudního dvora, Evropské komise)
  - Doporučení** – nezávazná; adresát je vyzván k určitému chování, ale není k němu právně zavázán
  - Stanoviska** – nezávazná, zaujímají je orgány EU, když posuzují současnou pozici nebo určité procesy

Vztah práva EU a právním řádem členských států

- řídí se 2 zásadami:
  - **přednost práva EU před vnitrostátním**
  - **princip přímého (bezprostředního) účinku** = je možné se dovolat práva EU, aniž by jeho usnesení musela být převedena do vnitrostátního právního řádu
    - *vertikální přímý účinek* - jednotlivci se může dovolávat práva EU po členském státu a naopak
    - *horizontální přímý účinek* - jednotlivci se mohou dovolávat práva EU mezi sebou navzájem

4. PRÁVNÍ ŘÁD ČR A LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD (PODSTATA A CHARAKTER ZLPS)

Právní řád ČR

- uspořádaný systém pramenů práva platných v ČR nebo v rámci mezinárodního společenství, jehož je členem
- prameny práva ČR:
  - 1) **Normativní akty**
    - dělení podle právní síly
      - a) ***primární*** - zákony, ústavní zákony, zákonná opatření Senátu ČR – je-li rozpuštěna PS prezidentem; musí být schváleno PS na první schůzi
      - b) ***sekundární*** - nařízení, vyhlášky
    - pravomoc je vydávat má:
      - a. Parlament – zákony, ústavní zákony, zákonná opatření Senátu
      - b. vláda – nařízení vlády
      - c. ministerstva a jiné správní orgány - vyhlášky
      - d. orgány územní samosprávy – vyhlášky a nařízení
  - 2) **Mezinárodní smlouvy**
    - sjednávání a ratifikace mezinárodních smluv jsou v pravomoci prezidenta (může přenést na vládu nebo na její členy)
    - někdy je nutný souhlas Parlamentu a rozhodnutí Ústavního soudu
    - vyhlásování se provádí ve formě sdělení MZV
      - mezinárodní smlouvy podle čl. 10 Ústavy
        - mezinárodní smlouvy prohlášené za součást právního řádu ČR
        - mají přednost před vnitrostátním právem
        - v PS schvalované jako zákony (↑ ½ přítomných) a při přenesení pravomocí orgánů ČR jako ústavní zákony (↑ 3/5 všech poslanců a ↑ 3/5 přítomných senátorů)
      - ostatní mezinárodní smlouvy
        - nejsou upraveny Ústavou, vztah k zákonům je nutno zjistit (vyvodit)
  - 3) **Rozhodnutí Ústavního soudu**
    - mají význam na úrovni práva, jsou závazná pro všechny orgány a osoby
      - rozhodnutí o zrušení normativních aktů pro rozpor s ústavním pořádkem
      - ostatní nálezy nebo usnesení Ústavního soudu - rozhodnutí v individuálních případech (rozhodnutí o ústavních stížnostech proti pravomocným rozhodnutím orgánů veřejné moci); vznikne obecně závazný výklad pro podobné případy

Listina základních práv a svobod

- základní práva a svobody jsou
  - *nezadatelné* (člověk se jich nemůže vzdát)
  - *nezcizitelné* (nelze je žádným způsobem odejmout)
  - *nepromlčitelné* (člověk o ně nemůže přijít tím, že je nevykonává)
  - *nezrušitelné*
- 1) **Základní lidská práva a svobody**
  - *právo na život* - po narození nesmí být nikdo života zbaven; v ČR zrušen trest smrti
  - *osobní svoboda* - zadržení pouze z důvodů a způsobem stanoveným zákonem (zadržený musí být seznámen s důvody zadržení, vyslechnut a nejpozději do 48 hodin propuštěn nebo předán soudu)
  - *ochrana proti nuceným pracím a službám* - výjimky: odsouzen k obecně prospěšným pracím, při KS
  - *nedotknutelnost osoby a jeho soukromí* - do obydlí NE bez souhlasu; ochrana listovního tajemství
  - *nedotknutelnost vlastnictví; právo na lidskou důstojnost, osobní čest, dobrou pověst a jméno*
  - *svoboda pohybu, pobytu; svoboda myšlení, svědomí, náboženského vyznání, vědeckého bádání, umělecké tvorby*
- 2) **Politická práva**
  - *svoboda projevu, právo petiční; právo volební*
  - *svoboda sdružovací* - ve spolcích, společnostech a jiných sdruženích a politických stranách
  - *právo shromažďovací* - pokojně se shromažďovat (i průvody a manifestace) i bez povolení od státního orgánu
- 3) **Hospodářská, sociální, kulturní práva občanů ČR**
  - *ochrana zdraví* - právo na bezplatnou zdravotní péči a na zdravotní pomůcky za podmínek, které stanoví zákon
  - *právo na svobodnou volbu povolání, podnikání a další práva*
  - *právo na zabezpečení* - právo na přiměřené hmotné zajištění ve stáří, nezpůsobilosti k práci, při ztrátě živitele
  - *právo na vzdělání* - školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon
- 4) **Práva národnostních a etnických menšin**
  - právo na vzdělání v rodném jazyce
  - právo účasti na řešení věcí týkajících se národnostních a etnických skupin
  - rozvíjení vlastní kultury, rozšiřování a přijímání informací v mateřském jazyce, sdružování se ve sdruženích
    - nabývání státního občanství: narozením, nalezením, prohlášením a udělením
    - pozbývání státního občanství: prohlášením, nabytím cizího státního občanství na základě výslovného projevu vůle

5. PRÁVNÍ NORMA, KLASICKÁ STRUKTURA A DRUHY PRÁVNÍCH NOREM

Pojem právní norma

= pravidlo chování, které je vyjádřeno zvláštní, státem uznanou formou a jeho zachování je státní mocí vynutitelné

Struktura právní normy - klasická

- vnitřní forma, v níž je obsah právní normy určitým způsobem organizován
- prvky:
  - **hypotéza** – stanoví podmínky, kdy se pravidlo realizuje (určí, zda se norma vztahuje na konkrétní případ)
  - **dispozice** – vlastní pravidlo chování
  - **sankční hypotéza** – stanoví podmínky, pro uplatnění sankce (při porušení dispozice)
  - **sankce** – stanoví důsledky (např. 10 000,- Kč)
- např.
  - objednávka obědu (hypotéza), po snědění mám povinnost ho zaplatit (dispozice)
  - když uděláme dopravní přešůpek (hypotéza), jsme povinni zaplatit (dispozice)
  - jdu do obchodu a vyberu si zboží (hypotéza), u pokladny ho musím zaplatit (dispozice)
  - při překročení povolené rychlosti (sankční hypotéza), může nám správní úřad udělit pokutu ve výši 1000 Kč (sankce)

Druhy právních norem - dělení

- I. dle struktury
  - **klasické**
  - **jiné normy** (nějaká část jim chybí)
    - **blanketová** – odkazují na jinou normu, blíže neurčenou
    - **odkazující** – odkazují na konkrétně určenou normu (zákon, číslo, paragraf ...)
    - **kolizní** – v soukromém mezinárodním právu určují příslušný právní řád (kde sídlí dodavatel)
    - **derogační** – ruší jiné právní normy
- II. dle míry vázanosti adresátů
  - **kogentní** – nelze je projevem vůle měnit (ústavní, správní, trestní právo)
  - **dispozitivní** – možnost účastníků měnit obsah; neurčí-li, platí klasická norma (občanské, obchodní, pracovní právo)
- III. dle jazykového vyjádření dispozice
  - **opravňující** – formulují oprávnění (např. při nákupu mám oprávnění dostat bezvadné zboží)
  - **zavazující** – formulují povinnost
    - **příkazující** – formou příkazů (např. obchodník je povinen prodat čerstvé zboží)
    - **zakazující** – formou zákazů (např. nesmím překračovat max. stanovenou rychlost)
- IV. dle právních norem - systém práva
  - **právo veřejné** - jeden ze subjektů, na kterého tyto normy dopadají je stát (např. trestní řád, trestní zákon, správní řád, finanční řád, zákon o dani z příjmu)
  - **právo soukromé** - řeší se vztahy mezi rovnými subjekty (obchodní, rodinné, občanské, účastníkem může být i stát, ale nemá mocenské postavení)
- V. dle metody a oblasti právní úpravy
  - **hmotněprávní** - stanoví svým adresátům subjektivní práva a povinnosti
  - **procesněprávní** - regulují postup, jak se domoci svých subjektivních práv či jak realizovat své povinnosti

6. PLATNOST A PŮSOBNOST PRÁVNÍCH NOREM

Platnost

- nastane, jestliže právní norma splňuje všechny předepsané náležitosti
- náležitost - vydána oprávněným orgánem
  - má podobu některého z pramenů práva
  - byla řádně vyhlášena (ve Sbírce zákonů, Sbírce mezinárodních smluv, na úřední desce obce/kraje)

Působnost (= účinnost)

- rozsah, v jakém se norma použije na konkrétní případ

A) ČASOVÁ

- začátek účinnosti - konkrétním datem
  - platnost a účinnost je shodná (legisvakační lhůta = doba mezi platností a účinností)
  - 15. dnem po vyhlášení, pokud není uvedeno jinak
- zrušení účinnosti - nabude platnosti nový normativní právní akt
  - stanovena omezená doba platnosti
- **derogační klauzule** = výslovné ustanovení zániku platnosti normy v novém normativním aktu
  - generální derogační ustanovení – všeobecně ruší všechny normy odporující nové normě (* nejasnosti)
  - derogační ustanovení s taxativním výčtem (žádné pochyby)
- **pravidlo** = normy nepůsobí zpětně
- **výjimky**
  - retroaktivita – zpětná působnost, výjimečná (např. občasně, rodinné právo), zákaz v trestním právu vyjma případů, je-li pro pachatele příznivější
  - nepravá zpětná účinnost – vznik právního vztahu se určuje podle normy účinné v době vzniku, ale obsah vztahu se určuje podle normy nové

B) MÍSTNÍ

- stanovení rozsahu, v jakém se norma použije se zřetelem k místu
- trestný čin, který spáchal občan ČR v cizině, se posuzuje podle našeho práva
  - Na celém území státu (nad a pod povrchem, plavidla na moři s českou vlajkou)
    - zpravidla všechny normy stanovené ústředními orgány
  - Na určitou část území
    - např. vyhlášky obcí a krajů, zákon o KNP, zákon o státní hranici
  - Na vymezený okruh subjektů za hranicemi státu
    - např. Nizozemí, Naarden - hrob Komenského)

C) OSOBNÍ

- spjata s prostorovou působností
- některé osoby mají hmotně právní a procesně právní **exempci** (imunitu, vynětí), nejširší má prezident (trestný čin pouze velezrada), pak soudci, poslanci, senátoři, státní zastupitelé, diplomaté, policisté a vojáci z povolání
  - Působnost na osoby, resp. subjekty na území republiky
  - působnost na občany na území jiných států
    - např. český občan může v cizině uzavřít manželství před orgánem ČR k tomu zmocněným

D) VĚCNÁ

- vymezení okruhu společenských vztahů, na které se norma vztahuje, např. školství, obchod

7. VÝKLAD PRÁVA A ANALOGIE V PRÁVU

Výklad práva

- objasnění smyslu a obsahu právních norem, měl by být objektivní
- dělení:
  - a) **podle subjektu, který výklad provádí**
    - Ústavního soudu
      - obecně závazný
      - někdy posuzuje, jestli podzákonné normy (vyhlášky) nejsou v rozporu s Ústavou
      - pokud jsou, tak je může Ústavní soud zrušit
    - vyšších soudů
      - není právně závazný
      - je určen k sjednocování rozhodovací činnosti soudu (Nejvyšší soud)
      - svou činností a autoritou má do určité míry vliv na činnost nižších soudů
    - orgánu aplikujících právo
      - podávají je soudy, orgány státní správy
      - řeší individuální problémy
      - závazný pouze pro konkrétní řešený případ
    - doktrinální (vědecký)
      - vědecké zkoumání platných právních norem
      - není právně závazný, ale ve značné míře ovlivňuje praxi
    - oficiální (výklad nadřízeného orgánu)
      - podává státní orgán pro podřízené orgány, organizace a pracovníky
      - závazný pouze pro orgány podřízené (interní směrnice)
  - b) **podle metody a způsobu výkladu**
    - jazykové – dospívá k poznatkům o smyslu textu z hlediska pravidel gramatických, morfologických a syntaktických
    - logické – zjišťuje smysl normy pomocí vědeckých poznatků a pravidel formální logiky
    - systematické – zjišťuje smysl normy srovnáním s jinými normami
    - teleologické – objasňuje smysl normy v souvislosti s cílem, který byl sledován jejím vydáním
    - historické – vystihuje smysl normy v souvislosti se sociálními podmínkami (zohledňuje dobu vydání)
  - c) **podle poměru smyslu právní normy a jejího slovního vyjádření**
    - doslovný – používá se v případech kdy smysl normy i slovního vyjádření jsou identické
    - zuzující – smysl normy je užší než její slovní vyjádření
    - rozšiřující – zjišťuje širší smysl normy než je její slovní vyjádření
  - d) **podle dosahu výkladu**
    - obecný – vztahuje se na celou oblast působnosti právní normy
    - kasuistický – vztahuje se na určitý druh případů upravených právní normou
    - individuální – vztahuje se na konkrétní případ

Použití analogie v právu

- používá se při rozhodování věcí výslovně právem neupravených
- připouští se v právu soukromém, zejména v oboru práva občanského a obchodního
- v platném českém právu je vyloučena aplikace podle analogie v oblasti trestního práva
  - **Analogie zákona**
    - postup, při němž se použije právní norma, která předvídá případ nejpodobnější
    - spočívá na logických závěrech
  - **Analogie práva**
    - postup, při němž se věc řeší na základě principů právního odvětví, popřípadě na základě obecných principů práva (neboť neexistuje ani taková norma, která by upravovala obdobné vztahy)

8. PRÁVNÍ VZTAHY (pojem, druhy právních vztahů)

Právní vztahy

- vztah mezi subjekty práva (jeden subjekt = oprávněný, druhý subjekt = povinný)
- např. po výběru zboží se zakládá právní vztah = smlouva
  - kupující - oprávnění = bezvadné zboží, povinnost = zaplatit
  - prodávající - oprávnění = dostat zaplacené, povinnost = vydat bezvadné zboží
- předpoklady vzniku právního vztahu:
  - a) existence právní normy
  - b) existence právní skutečnosti
- prvky právního vztahu:
  - **subjekty** – účastníci (ti, kterým v právním vztahu vznikají práva a povinnosti = FO a PO, stát)
  - **obsah** – vyplývající práva a povinnosti
  - **objekt** – cíl právního vztahu (to k čemu směřují vzájemná práva a povinnosti subjektů)
    - *přímý* – vlastní chování (dát, konat, zdržet se, strpět)
    - *nepřímý* (= předmět) – věc, ke které směřuje chování (hmotná/nehmotná)

Obecná charakteristika druhů právních vztahů

- a) podle právních odvětví
  - *pracovně-právní*
  - *občansko-právní*
  - *správně-právní, ...*
- b) podle vzájemného postavení subjektů
  - *horizontální* - subjekty mají vzájemné rovné postavení
  - *vertikální* - určitý subjekt má mocenské postavení
- c) procesně-právní a hmotně-právní
  - *procesně-právní* - vznikají v průběhu procesu aplikace práva (občanského soudního řízení, trestního řízení) mezi orgánem aplikujícím právo a je těmi, o kterých orgán rozhoduje
  - *hmotně-právní* – všechny ostatní
- d) podle funkční vazby
  - *primární*
  - *sekundární* - odpovědnostní právní vztahy a procesně-právní, slouží k ochraně a naplnění primárních vztahů
- e) podle individualizace subjektů
  - *absolutní* - subjekty oprávnění jsou vždy individuálně určeny; subjekty povinnosti nemusí být individualizovány
    - jeden z účastníků je konkrétní osoba, která má především oprávnění, na straně druhé je neurčitý počet subjektů, kteří mají povinnosti zdržen se jakéhokoli zásahu do oprávnění toho konkrétního subjektu (vztahují se k věcem – věcné vztahy)
  - *relativní* - všechny subjekty právního vztahu jsou konkrétně určeny
    - žádný subjekt není pouze oprávněný nebo pouze povinný
    - vztahy v nichž jedna osoba je dlužníkem, je povinna druhé osobě - věřiteli, splnit určitý závazek a věřitel je oprávněn toto plnění požadovat, závazky jednoduché, společné, dvoustranné, vícestranné)

Druhy právních vztahů

1) Vztahy soukromoprávní a veřejnoprávní

- soukromoprávní - právní vztahy upravené právními normami soukromého práva (vztah manželství, výživné ...)
- veřejnoprávní - právní vztahy upravené normami veřejného práva (vztahy daňové, trestní odpovědnosti ...)

2) Závazkové právní vztahy

- relativní právní vztahy
- závazky jsou právní vztahy, ve kterých zpravidla je jedna strana zavázána něco plnit ve prospěch druhé strany a druhá strana je oprávněna toto plnění vyžadovat
- vymezujeme závazky:
  - a) **jednoduché** (stranu závazku tvoří 1 subjekt) a **společné** (více subjektů - solidárně dílčí, nedílné)
  - b) **dvoustranné** a **vícestranné** - podle počtu smluvních stran

3) Věcné právní vztahy

- znaky:
  - předmětem mohou být pouze věci v právním slova smyslu
  - absolutní charakter a umožňují přímé ovládnutí věci bez zprostředkování třetích osob
  - subjektivní práva a jim odpovídající povinnosti přecházejí na dalšího nabyvatele spolu s věcí
- věcná práva:
  - vlastnické právo
  - spoluvlastnictví
  - držba
  - věcná práva k cizím věcem - zástavní právo
    - zadržovací právo
    - věcná břemena

9. PRÁVNÍ ÚKONY (pojem, náležitosti, neplatnost, odporovatelnost)

Právní skutečnosti

- skutečnosti, s nimiž právní normy spojují právní následky (vznik, změnu, zánik subjektivních práva/povinnosti)
- dělení dle chování:
  - chování je v souladu s právními normami (= *aprobované*)
  - chování není v souladu s právními normami (= *reprobované*)

	ZÁVISLÉ NA VŮLI	NEZÁVISLÉ NA VŮLI
DOVOLENÉ	<u>Právní jednání</u> - právní úkony - individuální právní akty	<u>Právní události</u>
ZAKÁZANÉ	<u>Protiprávní jednání</u> - trestné činy - správní přestupky - disciplinární delikty - delikty upravené soukromoprávně	<u>Protiprávní stavy</u>

a) Právní jednání

1) PRÁVNÍ ÚKONY

- projev vůle subjektu (vážná, srozumitelná, svobodná)
- výjimky - neshoda mezi vůlí a projevem vůle (přesto jde o platný právní úkon)
  - *vnitřní výhrada* (mentální rezervace) - projev, jako by chtěl, co vlastně nechce, aby oklamal jiného
  - *disimulace* - předstírá, že činí jiný úkon, než tomu je ve skutečnosti (předstírá prodej, ale jde o darování)
- obsah právního úkonu - podstatné složky, pravidelné složky, nahodilé složky
- platnost – úkon je pro toho, kdo jej učinil závazný (nemůže být libovolně odvolán či změněn)
- účinnost – nastanou právní následky, ke kterým úkon směřoval (může být odložena)

Dělení dle vyjádření:

- *výslovné* – písemně, ústně, určitými symboly (závěť)
- *konkludentní* – konáním (vhození mince do automatu)
- *tacitní* - mlčky, nečinností (nakupování v obchodu)

Náležitosti právních úkonů

- nesmí být v rozporu s právem, nesmí obcházet zákon, nesmí se přičít dobrým mravům
- nesplňuje-li právní úkon podstatné náležitosti je vadný
- náležitosti:
  - **subjektu** – způsobilost k právním úkonům
  - **vůle** – svoboda vůle, vážnost vůle, vůle je prosta omylu
  - **projevu vůle** – formy (je písemná, mlčky...) a další náležitosti (srozumitelnost, určitost)
  - **obsahu** – složky podstatné, pravidelné, nahodilé
  - **předmětu** – možnost, dovolenost
  - **další náležitosti** – např. schválení úkonu jiným subjektem

Důsledkem vad úkonů je:

- 1) **neplatnost** - absolutní - právní úkon nevznikne a nevyvolá zamýšlené následky
  - neplatností se může dovolat každý, není omezena lhůtou
- relativní - právní úkon vznikne, ale účinky vyvolá jen dočasně
  - neplatností se může dovolat pouze ten, na jehož obranu je důvod neplatnosti stanoven
  - lhůta omezena zákonem; promlčecí (občanské právo) nebo prekluzivní (pracovní právo)
- 2) **možnost odstoupení od právního úkonu**
- 3) **nicotnost** - úkon vůbec nevznikne
- 4) **odporovatelnost** - právní prostředek na ochranu věřitele proti dlužníkovi, úprava v občanském zákoníku
  - úkony dlužníka, kterými se zbavuje svého majetku proto, aby proti němu nemohla být vedena exekuce a uspokojena tak pohledávka věřitele – věřitel se může u soudu domáhat rozhodnutí, že právní úkony dlužníka, kterými převedl majetek na jiné osoby, jsou právně neúčinné

Druhy právních úkonů

- *jednostranné* (např. závěť) a *dvojstranné/mnohostranné* (*návrh* = nabídka, oferta + *přijetí návrhu* = akceptace)
- *adresované* (reklamace) a *neadresované* (veřejný příslib)
- *úplatné* (obdržení majetkové hodnoty) a *bezplatné* (např. darovací smlouva)
- *podle právního odvětví ...*

2) INDIVIDUÁLNÍ PRÁVNÍ AKTY

- jednostranný projev vůle státního orgánu

10. PRÁVNÍ UDÁLOSTI, LHŮTY V PRÁVU, PROTIPRÁVNÍ STAVY

b) Právní události

- skutečnosti, které nevznikají projevem vůle
- váže se na ně vznik, změna nebo zánik právního vztahu
  - o plynutí času
  - o nahodilá zkáza věci
  - o narození a smrt člověka

LHŮTY V PRÁVU

- lhůta = časový úsek, určený právním předpisem nebo právním úkonem, pevně vymezená začátkem i koncem
- stanoveny podle dnů, týdnů, měsíců, let
- **stavění běhu lhůty** = lhůta po stanovenou překážku neběží, po odpadnutí překážky běh lhůty pokračuje
- **přerušeni lhůty** = vzhledem k určité skutečnosti počíná lhůta běžet znovu (písemné uznání dluhu co do důvodu a výše)
- dělení lhůt:
  - a) **prosté** - právní následky má plynutí času samo o sobě
    - omezují trvání subjektivních práv/povinností
    - např. doba užívání vypůjčené věci, doba splatnosti pohledávky
  - b) **lhůty, během nichž je potřeba něco učinit**
    - k projevu vůle
    - k plnění
    - k uplatnění či vykonání subjektivního práva
  - c) **marné uplynutí lhůty** – v případě nečinnosti
    - lhůty prekluzivní - marným plynutím této lhůty právo zaniká
      - po uplynutí prekluzivní lhůty nelze plnit dobrovolně, byl by to bezdůvodné obohacení
      - soudy k prekluzi přihlížejí z úřední povinnosti
      - např. povinnost vypořádat majetek manželů do 3 let po rozvodu
    - lhůty promlčecí - marným plynutím této lhůty právo nezaniká, ale oslabuje se
      - státní orgány k promlčení nepřihlížejí z úřední povinnosti (pouze je-li vznesena námitka)
      - lze plnit dobrovolně, nejde o plnění bez právního důvodu
      - v občansko-právních vztazích 3 roky, v obchodně-právních vztazích 4 roky
  - d) **rozhodující o počátku běhu lhůty**
    - objektivní – rozhodující je, kdy nastala stanovená skutečnost
    - subjektivní – rozhodující je okamžik, kdy se daný subjekt o určité skutečnosti dozvěděl (obvykle omezeny)
  - e) **hmotněprávní a procesní**
  - f) **pořádkové (instruktážní)** - uplynutí nemá žádné právní následky

c) Protiprávní stavy

- skutečnosti, které nevznikají projevem vůle, ale jsou v rozporu s právem
- norma ukládá povinnost (tomu, kdo sám protiprávní stav svým jednáním nezavinil), takový stav napravit nebo odstranit
  - o pracovní úraz - spojena odpovědnost zaměstnavatele za škodu
  - o koupím nevědomky kradené auto
  - o živelná událost

d) Protiprávní jednání

- a) **trestné činy** - uložení trest nebo ochranné opatření
- b) **správní přestupek** - orgány státní správy ukládají sankci
- c) **disciplinární (kárný) delikt** - příslušní nadřízení pracovníci ukládají sankci
- d) **delikty upraveny soukromoprávní metodou**

11. SUBJEKTY PRÁVNÍCH VZTAHŮ

PRVKY PRÁVNÍCH VZTAHŮ

- a) subjekty právní vztahů – účastníci
- b) obsah právního vztahu – vyplývající práva a povinnosti
- c) objekt právního vztahu – cíl právního vztahu

a) Subjekty právních vztahů

- ti, jimž v určitém právním vztahu vznikají práva a povinnosti – kolektivy lidí
- vystupují 2 nebo více účastníků
- jednoduchý nebo složený právní vztah
- subjekty právních vztahů mohou být
  - o fyzické osoby
  - o právnické osoby
  - o stát a státní orgány
- u subjektů právních vztahů rozlišujeme (= právní subjektivita)

- způsobilost k právům a povinnostem
- způsobilost k právním úkonům
- způsobilost k protiprávnímu jednání

➤ Fyzické osoby

- o osoby zletilé
- o osoby nezletilé
- o osoby zbavené způsobilosti k právním úkonům
- o osoby omezené způsobilosti k právním úkonům

➤ Právnické osoby (uměle vytvořený subjekt)

- zřízení podle zákona je doprovázeno registračním řízením:
  - podle obchodního zákoníku – obchodní společnosti, družstva...
  - jiných zákonů – politické strany, církve, nadace...
- právnická osoba je vytvořena na základě:
  - personálním → korporace (sdružení osob, vlastním jménem a na vlastní odpovědnost – odlišná od osob, které ji vytvořily) – politické strany, obchodní společnosti...
  - materiálním → nadace, fondy...
  - kombinace – VZP, ČT, ČRo...
- dělíme je na:
  - soukromoprávní povahy
  - veřejnoprávní povahy – veřejné vysoké školy, ČTK, VZP, ČT...
- příklady:
  - sdružení fyzických osob
  - sdružení právnických osob
  - obchodní společnosti
  - účelové sdružení majetku (nadace a nadační fondy)
  - jednotky územní samosprávy
  - politické strany
  - jiné subjekty, o kterých to stanoví zákon

➤ Stát a státní orgány

- subjekt v právních vztazích:
  - jednotlivých odvětví jménem státu (např. soud v trestním řízení)
  - mezinárodněprávních
- dělení:
  - orgány státní (orgány moci Z, V, S a jiné) – vykonávají funkce státu
  - jiné orgány veřejné moci (např. územní a zájmová samospráva)

12. PRÁVNÍ SUBJEKTIVITA, ZASTOUPENÍ

Právní subjektivita jednotlivých účastníků

- právní subjektivita (nově právní osobnost) - schopnost vystupovat jako subjekt a nikoli jako objekt práva
- schopnost být nositelem i vykonavatelem práv a povinností
- rozlišujeme:
  - o způsobilost k právům a povinnostem = právní subjektivita
  - o způsobilost k právním úkonům
  - o způsobilost k protiprávnímu jednání

1) Fyzické osoby

- způsobilost k právům a povinnostem
  - vzniká narozením a trvá celý život, zaniká smrtí
  - nezadatelné a nezczizitelné právo, jehož se občan nemůže platně vzdát a ani jí nemůže být zbaven
  - výjimky:
    - i po smrti platí např. autorské právo, ochrana lidské důstojnosti...
    - nasciturus (počaté dítě v lůně mateřském), v případě, že se narodí živé u dědictví
    - omezení zákonem např. státní občanství (pro politická práva), věk (pro volební právo) ...
- způsobilost k právním úkonům
  - nabývá postupně v závislosti na rozumovém vývoji, v plném rozsahu nabytím zletilosti (v 18, popř. 16 let)
    - 15 let - může vstoupit do pracovního poměru
    - 16 let - výjimečně lze uzavřít sňatek (soudní rozhodnutí), uznání za plnoletí, nesmí volit
    - 18 let - způsobilost vzniká v plném rozsahu
  - může být omezena soudem (i zbavena) - duševní porucha, alkohol, drogy
  - přičetnost v době právního úkonu = schopnost posoudit následky svého jednání a ovládnout je
- k protiprávnímu jednání
  - způsobilost nést následky vlastního protiprávního jednání
    - 15 let – trestní a přestupkovou odpovědnost
    - 18 let – hmotná odpovědnost
  - nepřičetnost = neschopnost rozeznat, že jednání je nebezpečné, nebo ovládat své jednání (duševní porucha...)

2) Právnícké osoby

- uměle vytvořené útvary (organizace, společnosti)
- neplatí zde dělená právní způsobilost
- mají způsobilost k právům a povinnostem, právním úkonům a právní odpovědnosti
- právní subjektivita vzniká/zaniká společně se vznikem/zánikem PO (tj. registrací/výmazem z příslušného rejstříku)
- vystupují vlastním jménem a na vlastní odpovědnost

3) Stát

- orgány veřejnoprávních korporací (= stát a samosprávné korporace)
- zasahuje do práv a povinností jiných právních subjektů na základě zákona
- *zásada enumerativnosti veřejnoprávních pretenzí* – při výkonu striktně vázány zákonem

Zastoupení

- smyslem je umožnit, aby za určitý subjekt činil právní úkony někdo jiný
- na základě:
  - a) **zákona** - rodiče jsou zákonnými zástupci nezletilých dětí; mezi manžely
  - b) **úředního rozhodnutí** - je-li občan zbaven/omezen způsobilosti činí za něj právní úkony soudem určený opatrovník
  - c) **smlouvy** – zástupce obdrží od zastoupeného plnou moc
    - *generální* - ke všem právním úkonům (např. prokura)
    - *speciální* - k určitému druhu právních úkonů (např. obchodní zástupci)
    - *individuální* - ke konkrétnímu účelu, nemusí být nutně písemně

12. OBJEKT A OBSAH PRÁVNÍCH VZTAHŮ

---

b) Obsah

- vyjadřuje práva a povinnosti vyplývající subjektům z daného právního vztahu
- oprávnění - míra možnosti chování subjektu
- povinnost - subjekt se musí chovat tak, jak to právní norma přikazuje

c) Objekt (= předmět)

- cíl právního vztahu

1) přímý objekt

- určité lidské chování
  - **dát** – kupní smlouva (zboží za peníze)
  - **konat** – pracovní smlouva (pracovník je povinen konat práci)
  - **zdržet se** – právo vlastníka, firma nesmí dát zaměstnanci dovolenou, když je nemocen
  - **strpět** – věcná břemena, firma musí strpět nepřítomnost pracovnice, když je na mateřské

2) nepřímý objekt

- to, k čemu směřuje chování účastníků
  - věci - hmotné prostředky a přírodní síly (jsou-li ovladatelné a slouží k uspokojení lidských potřeb)
    - **nemovité a nemovité** (např. pozemky a stavby)
    - **dělitelné a nedělitelné** (rozdělením se znehodnotí)
    - **zastupitelné a nezastupitelné** (např. obraz)
    - věci určené podle druhu – jsou předmětem smlouvy o půjčce
    - věci určené individuálně – jsou předmětem smlouvy o výpůjčce (vracím tutéž věc)
  - práva - subjektivní práva z jiného právního vztahu (např. pohledávka)
  - nehmotné statky
    - výsledky duševní činnosti (patenty, vynálezy, know-how ...)
    - hodnoty lidské osobnosti (zdraví, život, čest ...)

13. ZÁKONNOST A JEJÍ PRÁVNÍ ZÁRUKY

- metoda vládnutí
- řízení společnosti pomocí práva, kdy státní orgány jsou při tvorbě a jeho realizaci vázány zákonem
- cílem je zajištění právní jistoty a zabránění zneužití státní moci
- vznik během buržoazních revolucí (snaha zabránit zneužití moci jdou třídou => Montesquieu – teorie dělby moci)

Požadavky na zákonost

- demokratický obsah práva a jeho dodržování při tvorbě a aplikaci práva
- přesné vymezení působnosti a pravomoci státních orgánů
- způsob ochrany občanů vůči porušení subjektivních práv a svobod ze strany státních orgánů
- uplatnění zásady „Člen občanské společnosti může činit to, co mu není zákonem výslovně zakázáno.“

Záruky zákonosti

a) politické

- demokratická forma státu
- dělba státní moc
- systém vzájemných brzd (nezávislost a rovnováha)

b) právní

- chování státních orgánů, FO a PO má být v souladu s právními normami
- prostředky, které obnovují právo po jeho porušení, působí preventivně, aby k porušení práva nedocházelo

Systém právních záruk zákonosti v

a) Náprava vadných právních aktů

- právní akt = veřejnoprávní akt státního orgánu (vynutitelný a závazný)
  - *normativní právní akt* – obsahuje právní normu
  - *individuální právní akt* – akt aplikace práva
- aby byl akt účinný, musí být perfektní
- určité vady nezpůsobují neúčinnost a platí, dokud není zrušen nebo změněn (např. porušení pravidel při tvorbě)
- nicotný akt (paakt) – rozhodnutí státního orgánu, které nepatří do jeho pravomoci, nemá žádné právní účinky
- odstraňování vad:
  - a) u normativních aktů
    - vyšší orgán má pravomoc zrušit nezákonný akt nižšího orgánu
    - vytvoření speciálních orgánů, které sledují soulad norem nižší a vyšší právní síly = Ústavní soud
  - b) u individuálních aktů
    - pravidla stanoví procesní předpisy (občanský soudní řád, trestní řád ...)
    - *řádné opravné prostředky* – proti nepravomocným rozhodnutím (odvolání)
    - *mimořádné opravné prostředky* – proti pravomocným rozhodnutím (obnova řízení)

b) Neplatnost právních úkonů a jejich následky

- právní úkon = soukromoprávní jednání a neuplatňuje se u něho předpoklad správnosti
- následky vad právních úkonů
  - **nicotnost** – úkon vůbec nevznikne
  - **neplatnost** – *absolutní* = právní úkon vznikne, ale nevyvolá zamýšlené účinky
– *relativní* = právní úkon vznikne, ale účinky vyvolá jen dočasně
  - **odstoupení** od právního úkonu
  - **odporovatelnost** – ochrana věřitele proti dlužníkovi (dlužník úmyslně zmenšil svůj majetek)

c) Kontrola

- srovnání stavu jaký je a jaký má být; z hlediska zákonosti, efektivnosti a hospodárnosti
- k odstranění slouží závazné pokyny, pokuta
- např. PS kontroluje činnost vlády (ústavní), NKÚ (správní vnější); inspekce ministerstva vnitra (správní vnitřní)

d) Dozor

- srovnává stav skutečný se stavem, jaký má být pouze z hlediska zákonosti
- při zjištění nezákonnosti je dáván podnět k zjednání nápravy popřípadě sám nápravu zjedná
- např. Inspektoráty bezpečnosti práce, Český úřad bezpečnosti práce, apod.

e) Rozhodování sporů

- orgán nezávislý na účastnících autoritativně rozhodne o právním stavu (občanský soudní řád, správní řád, ...)
- spory rozhodují – státní orgány (sudy, správní úřady) nebo soukromé osoby (rozhodci v obchodním právu)

f) Donucení

- realizace sankcí; 2 druhy sankcí
  - *donucení nepřímé* – cílem je zabránit dalšímu porušení práva (tresty za trestné činy, přestupky ...)
  - *donucení přímé* – odstranění majetkové újmy

g) Odpovědnost k právu

- specifická metoda nepřímého donucení (viz otázka 19)

14. LEGISLATIVNÍ PROCES V ČR

- návrh zákona může podat
  - o poslanec
  - o skupina poslanců
  - o senát
  - o vláda
  - o zastupitelstvo vyššího územního správního celku

Legislativní proces = tvorba zákona

1. Vypracování věcného záměru

- vyjádření hlavních principů nového zákona
- podklad pro přípravu návrhu zákona, nemá podobu paragrafů
- nejčastěji připravován ve vládě
- fáze:
  - 1) pověřený **resort** připraví věcný záměr
  - 2) připomínkové řízení a gestorský resort stanoviska sladí ve věcném záměru
  - 3) předán **Legislativní radě vlády**, projedná ho a se svým stanoviskem ho předá **vládě ČR**
  - 4) pokud vláda schválí věcný záměr, vypracuje na jeho základě gestorský resort **návrh zákona**

2. Vypracování návrhu zákona

- má 2 části:
  - a) *osnova* - přesné znění toho, jak má zákon vypadat
  - b) *důvodová zpráva* - zdůvodňuje návrh zákona, zejména jeho hospodářský a finanční dopad
- fáze:
  - 5) opětovné projednání návrhu zákona v **Legislativní radě** a schválení **vládou**
  - 6) **předseda vlády** předloží NZ **předsedovi PS**
  - 7) předseda PS **zašle** NZ všem poslancům, poslaneckým klubům
  - 8) projednání ve **výborech PS**, určí se **zpravodajové**
  - 9) projednávání návrhu na schůzi PS (= čtení)

3. Čtení návrhu zákona = projednávání návrhu na schůzi PS

➤ 1. čtení

- probíhá v plénu PS
- diskuze o kvalitě, významu a účelu zákona
- hlasování: (↑ ½ přítomných poslanců a musí být přítomno ↑ 1/3 všech)
  - zamítnutí návrhu
  - vrácení předkladateli k přepracování
  - postoupení návrhu výborům s následným 2. čtením

➤ 2. čtení

- jednání ve výborech a následuje obecná a podrobná rozprava v plénu PS
- předkládají se pozměňovací návrhy
- hlasování:
  - zamítnutí návrhu
  - vrácení výborům k novému projednání
  - postoupení k 3. čtení

➤ 3. čtení

- oprava legislativně-technických, gramatických, tiskových chyb
- hlasování – pokud je NZ přijat, je postoupen **Senátu**

4. Projednání návrhu zákona v Senátu

- fáze:
  - 10) **předseda PS** pošle návrh **předsedovi Senátu**
  - 11) předseda Senátu rozešle NZ senátorům, senátorským klubům, výborům (+ určí se zpravodajové)
- usnesení Senátu:
  - návrh **schválí**
  - návrh **zamítne**
  - vyjádří vůli se návrhem nezabývat (po 30 dnech se má za schválený)
  - návrh **vrátí** PS s pozměňovacími návrhy
    - o Poslanecká sněmovna nový návrh:
      - přijme s pozměňovacími návrhy
      - odmítne a tím schválí původní návrh ↑ ½ všech poslanců

5. Schválený zákon postoupen prezidentovi

- přijaté zákony jsou podepsané prezidentem, předsedou vlády a předsedou PS
- **právo suspensivního veta** - právo vrátit přijatý zákon (kromě ústavního) s odůvodněním (do 15 dnů)
- lze přehlasovat ↑ ½ všech poslanců

6. Zákona je vyhlášen ve Sbírce zákonů

15. ORGÁNY MOCI VÝKONNÉ V ČR

STRUKTURA STÁTNÍ MOCI V ČR,

- státní moc je vykonávána státním mechanismem (vzájemné brzdy), který je dle Ústavy tvořen:

- A) **Výkonná moc** - prezident + vláda
- B) **Zákonodárská moc** – Parlament
- C) **Soudní moc** - soustava soudů

A) Výkonná moc

1) Vláda ČR

- vrcholný výkonný orgán
- **složení** - předseda vlády (premiér), místopředseda, ministři
- **jmenuje** prezident (předseda vlády přímo a na jeho návrh jednotlivé ministry)
- **odpovídá** Poslanecké sněmovně (po jmenování do 30 dnů vyslovení důvěry)
  - PS může sama vyslovit nedůvěru (návrh podá ↑ 50 poslanců; k přijetí souhlas ↑ ½ všech poslanců)
- **může podat demisi:**
  - a) jako celku - jestliže PS zamítla její žádost o vyslovení důvěry; jestliže jí vyslovila nedůvěru; vždy po ustavující schůzi nově zvolené PS
  - b) jednotlivě (kterýkoli člen vlády)
    - předseda vlády - do rukou prezidenta
    - ministři - prostřednictvím předsedy vlády
- **vydává NARIŽENÍ** (↑ ½ všech členů vlády)

2) Prezident

- funkční období je 5 let, max. 2x za sebou
- **volba**
  - občan ČR, 40 let, má právo volit
  - návrh na prezidenta:
    - 20 poslanců
    - 10 senátorů
    - petice podepsaná nejméně 50 000 občany
  - volby vyhlašuje předseda Senátu
    - 1. kolo: zvolen kandidát s ↑ ½ všech platných hlasů
    - 2. kolo: postupují 2 nejméně úspěšnější kandidáti, zvolen ten, který získá hlasů více (do 14 dnů)
- **pravomoci**
  - a) absolutní pravomoci (bez kontrasignace)
    - jmenuje/odvolává předsedu vlády (a její další členy) a přijímá jejich demisi
    - odvolává vládu a přijímá její demisi
    - má právo vrátit Parlamentu přijatý zákon (kromě zákona ústavního)
    - podepisuje zákony
    - jmenuje členy Bankovní rady ČNB, prezidenta a viceprezidenta NKÚ
    - jmenuje soudce Ústavního soudu (potřebuje souhlas Senátu)
    - jmenuje ze soudců předsedu a místopředsedy Nejvyššího soudu
    - **agraciace** - odpouští a zmírňuje tresty uložené soudem; **rehabilitace** - zahlazuje odsouzení
  - b) pravomoci s kontrasignací (spolupodpis předsedy vlády nebo pověřeného člena vlády)
    - zastupuje stát navenek
    - vyhlašuje volby do Poslanecké sněmovny a do Senátu
    - sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy (sjednávání může přenést na vládu/její členy)
    - vrchním velitelem ozbrojených sil, jmenuje a povyšuje generály
    - propůjčuje a uděluje státní vyznamenání, nezmocní-li k tomu jiný orgán
    - jmenuje soudce
    - **abolice** - nařizuje aby se trestní řízení nezahajovalo či se v něm nepokračovalo
    - **amnestie** - vztahuje se na blíže neurčený počet osob
  - c) další pravomoci:
    - jmenuje a odvolává rektory veřejných vysokých škol a jmenuje profesory
- **odpovědnost**
  - výkonu své funkce není odpovědný s výjimkou velezrady a hrubého porušení Ústavy
  - speciální druh imunity (= indemnitu) – nelze ho po dobu výkonu zadržet, trestně stíhat ani pro přestupek

16. ORGÁNY MOCI ZÁKONODÁRNÉ (NORMOTVORNÉ) V ČR

B) Výkonná moc

1) Parlament ČR

- zastupitelský orgán
- představitel demokratické státní moci, protože se skládá z lidem volených poslanců
- kontrola činnosti vlády
- s funkcí poslance/senátora neslučitelný výkon úřadu prezidenta, funkce soudce a další
- tvořen 2 komorami:
  - Poslaneckou sněmovnou
  - Senátem – nikdo nemůže být členem obou komor
- volby se konají ve lhůtě:
  - 30. den před uplynutím funkčního období a končí dnem jeho uplynutí
  - byla-li PS rozpuštěna, do 60 dnů po rozpuštění
- mandát (pověření)
  - vzniká zvolením
  - zaniká - odepřením slibu, složením slibu s výhradou, vzdáním se mandátu, ztrátou volitelnosti, rozpuštěním PS, neslučitelnosti funkcí
- imunita (nestíhatelnost) - poslance i senátora
  - nelze trestně stíhat pro hlasování, za projevy učiněné v PS nebo Senátu
  - nelze stíhat za přestupky a trestné činy bez souhlasu komory, jejímž je členem
  - podléhá jen disciplinární pravomoci komory, jejímž je členem
  - lze zadržet, jen byl-li dopadem při spáchání trestního činu nebo bezprostředně poté (orgán policie to ihned oznámí předsedovi příslušné komory; nedá-li předseda komory do 24 hodin od zadržení souhlas k odevzdání zadrženého soudu, je příslušný orgán povinen ho propustit)
- usnášení komor
  - souhlas $\uparrow$ $\frac{1}{2}$ přítomných členů (přítomna aspoň $\frac{1}{3}$ členů)
  - výjimky:
    - souhlas $\uparrow$ $\frac{1}{2}$ všech poslanců a $\uparrow$ $\frac{1}{2}$ všech senátorů
      - vyhlášení válečného stavu
      - souhlas s pobytem cizích vojsk na území ČR
    - souhlas $\uparrow$ $\frac{3}{5}$ všech poslanců a $\uparrow$ $\frac{3}{5}$ přítomných senátorů
      - přijetí ústavního zákona
      - souhlas s ratifikací mezinárodní smlouvy
- nejdůležitější činnosti Parlamentu
  - 1) přijímání ústavních zákonů a zákonů
  - 2) kontrola činnosti vlády
    - každý poslanec má právo interpelovat vládu nebo její členy ve věcech jejich působnosti
    - interpolování členové vlády odpovídají přímo v PS, pokud si nevyhradili 30 dnů na písemnou odpověď

a) Poslanecká sněmovna

- 200 členů, starší 21 let, občané, na 4 roky
- volení - poměrným zastoupením (voliči volí kandidátní listiny jednotlivých stran, podle počtu hlasů se určuje počet zvolených kandidátů)
- zasedání PS - svolává prezident do 30 dnů po dni voleb (pokud ne sejde se sama 30. den, přerušeno max. na 120 dnů v roce)
- rozpuštění PS prezidentem, jestliže:
  - nevyslovila důvěru vládě, jejíž předseda byl jmenován prezidentem na návrh předsedy PS
  - neusnese se do 3 měsíců o vládním návrhu zákona, s jehož projednáváním spojila vláda otázku důvěry
  - zasedání PS bylo přerušeno na dobu delší, než je přípustné
  - nebyla po dobu delší než 3 měsíce způsobilá se usnášet (poslaneckou sněmovnu nelze rozpustit 3 měsíce před skončením jejího volebního období)

b) Senát

- 81 senátorů, starší 40 let, občané, voleni na 6 let
- volby - většinovým systémem (1/3 po 2 letech)

17. ZPŮSOB ORGANIZACE MOCI SOUDNÍ V ČR, POSTAVENÍ ÚSTAVNÍHO SOUDU

C) Moc soudní

- kontrolní systém
- snaží se zabraňovat porušování práva v případě ohrožení anebo poté obnovit právní stav
- uskutečňováno soudy, jménem státu, zákonem stanovenými metodami a v zákonem stanovených procesních formách
- nezávislost, vázanost pouze zákonem a veřejností
- základním pramenem Ústava ČR
- nezávislost zajištěna neslučitelností s jinou státní funkcí, vyšší platy, bez souhlasu nesmí být přeložen na jiný soud
- organizace a činnosti soudů tvoří soudní soustavu – zákonem konstituovaná hierarchií o několika úrovních

Soustava obecných soudů – řeší civilní tak trestné věci

a) Okresní

- nejnižší článek soudní soustavy
- projednává v **1. stupni** občanskoprávní věci, pracovní, rodinné a obchodní vztahy
- rozhoduje samosoudcem nebo v senátech
- tvořen - předseda soudu, místopředsedové, soudci, přísedící

b) Krajské

- druhý stupeň soudní soustavy
- rozhodují v **1. stupni** ve věcech právně nesnadných, společensky významných (ochrana osobnosti, autorská práva)
- v **2. stupni** rozhodují, pokud k řízení v 1. stupni byl příslušný okresní soud
- složení stejné jako u okresního, rozhoduje samosoudcem nebo v senátech

c) Vrchní soudy (v Praze, v Olomouci)

- rozhodují v **2. stupni**, pokud v prvním stupni rozhodoval soud krajský
- rozhodují v senátech - 2 soudci a předseda

d) Nejvyšší soud (Brno)

- nejvyšší stupeň soudní soustavy
- sleduje a vyhodnocuje pravomocná rozhodnutí soudů
- rozhoduje v **1. stupni**, pokud tak stanoví zákon, dále je příslušný k řízení o **dovolání**
- rozhoduje v senátech – tvořen předsedou a 2 soudci, ve velkých senátech kolegií – min.9 soudců

e) Nejvyšší správní soud

Ústavní soud (Brno)

- samostatná složka soudní organizace – dohlíží na dodržování ústavnosti
- 15 soudců, jmenování na 10 let prezidentem republiky se souhlasem Senátu
- **rozhoduje o:**
  - zrušení zákonů nebo jejich jednotlivých ustanoveních
  - tom, zda rozhodnutí o rozpuštění politické strany nebo jiné rozhodnutí týkající se činnosti politické strany je ve shodě s ústavními nebo jinými zákony
  - o ústavní žalobě Senátu proti prezidentu republiky
  - v pochybnostech o ztrátě volitelnosti a o neslučitelnosti výkonu funkcí poslance nebo senátora
- *brzda moci výkonné* - ruší vládní nařízení v rozporu s Ústavou, ústavní žaloba Senátu o prezidentově velezradě
- *brzda moci zákonodárné* - ruší zákony v rozporu s Ústavou nebo mezin. smlouvou, ruší usnesení v Parlamentu na návrh prezidenta

Soudci

- občan ČR, způsobilý k právním úkonům, bezúhonný, alespoň 30 let, VŠ právnické vzdělání, odborná justiční zkouška
- jmenování prezidentem doživotně se souhlasem Senátu
- ze soudců jmenování předsedové a místopředsedové
- nemohou být trestně stíháni nebo vzati do vazby pro trestné činy spáchané při výkonu soudcovské funkce
- *justiční čekatelé* - tzv. přípravná služba (3 roky)

Přísedící

- občan ČR, splňuje požadavky pro zvolení soudcem (s výjimkou VŠ právnického vzdělání a odborné justiční zkoušky)
- počet stanoví předseda daného soudu
- stát hradí veškeré výdaje spojené s touto funkcí

Státní zastupitelství

- nahradilo institut státní prokuratury
- tvořené soustavou státních úřadů, oblast trestního řízení jako veřejní žalobci
- trestní řízení soudní – zahajováno státním zástupcem podáním obžaloby a státní zástupce se toho řízení účastní jako zástupce státu na straně žalobce
- v určitých případech může podat návrh na zahájení občanského soudního řízení nebo vstoupit již do zahájeného občanského soudního řízení - způsobilost k právním úkonům, prohlášení za mrtvého

18. ORGÁNY EU

EVROPSKÁ UNIE

- politická a ekonomická unie; tvořena 28 státy (od 1.7. 2013), ČR od r. 2004; sídlem Brusel
- *cíle EU* - vytvoření společného trhu, hospodářské a měnové unie, podpora hospodářství, zaměstnanosti, konkurenceschopnosti a zlepšování životní úrovně a kvality životního prostředí
- *k zabezpečení těchto cílů* - volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu, a dále společné politika v některých oblastech

Historie

- v 50. letech 20. století tři Evropská společenství - ESUO, EURATOM, EHS – každé z nich mělo své vlastní instituce, za účelem hospodárnosti však došlo na základě slučovacích smluv ke sjednocení stávajících institucí
- současná instituce EU plní úkoly už jen pro EURATOM
- 6 zakládajících členů: Německo, Francie, Belgie, Nizozemsko, Lucembursko, Itálie

Orgány EU

- funkci vykonávají na základě *zásady svěřených pravomocí* (tj. v rozsahu, ve kterém státy delegovaly své pravomoci)
- rozdělení pravomocí (Lisabonská smlouva):
  - *vylučné* – náleží EU (př. celní unie, měnová politika eurozóny, pravidla hospodářské soutěže ...)
  - *sdílené* – výkon si dělí EU a členské státy v souladu se zásadou *subsidiarity* a *proporcionality* – EU by měla co nejméně právně zatěžovat (př. životní prostředí, ochrana spotřebitele, doprava, energetika)

a) EVROPSKÝ PARLAMENT

- jediný přímo volený orgán, 732 poslanců, na 5 let
- pravomoc – legislativní a kontrolní orgán (ale nemá legislativní iniciativu)
  - o společně s Radou EU přijímá legislativní akty
  - o schvaluje složení Evropské komise a má právo kontrolovat její činnost
  - o vyslovuje souhlas s mezinárodními smlouvami a přijímáním nových členských států
  - o přijímání rozpočtu EU s Radou EU
- oficiální sídlo ve Štrasburku, jeho sekretariát v Lucembursku, některá zasedání v Bruselu

b) RADA EU

- skládá se s ministrů vlád členských států, zastupují zájmy členských států
- pravomoc - legislativní a rozpočtový orgán
- schází se podle potřeby
- sídlo v Bruselu

c) EVROPSKÁ RADA

- summity (4x ročně), účastní se z hlavy států, předsedové vlád členských států a předseda Evropské komise
- setkání na nejvyšší úrovni, politický orgán
- dává podněty pro rozvoj EU, vymezuje politické směry a priority

d) EVROPSKÁ KOMISE

- tvoří ji jeden komisař za každou členskou zemi na 5 let (obdoba vlády)
- zasedání 1x týdně, sleduje zájmy EU jako celku (nesmí přihlížet k zájmům jednotlivých zemí)
- odpovídá Evropskému parlamentu
- pravomoc
  - o legislativní iniciativa – nařízení, směrnice a rozhodnutí
  - o dohled nad uplatňováním práva EU
  - o zastupuje EU při mezinárodních jednáních ...
- sídlo v Bruselu

e) SOUDNÍ DVŮR EVROPSKÉ UNIE

- nejvyšší soudní orgán EU
- složen z jednoho soudce za každý členský stát, na 6 let
- funkcí je dosáhnout dodržování práva EU
- sídlo v Lucembursku

f) EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA

- spolu s národními centrálními bankami tvoří *Evropský systém centrálních bank*
- je měnovou bankou pro Eurozónu, jediná povoluje vydávání eura
- sídlo ve Frankfurtu

g) ÚČETNÍ DVŮR

- kontrola účetnictví EU, zda výdaje a příjmy byly vynaloženy v souladu se zákonnými předpisy a pravidly
- složen z jednoho příslušníka z každého členského státu, na 6 let
- sídlo v Lucembursku

19. PRÁVNÍ ODPOVĚDNOST (předpoklady vzniku, funkce, druhy právní odpovědnosti, základy trestní odpovědnosti)

Právní odpovědnost

- jeden z druhů odpovědnosti (morální, politická ...)
- specifický důsledek porušení povinností, který může vzniknout jen za podmínek stanovených zákonem
  - a) *aktivní chápání* - odpovědnost za budoucí chování, uvědomění si svých povinností
  - b) *retrospektivní chápání* - odpovědnost za minulé chování, které odporuje určitým společenským normám
- Předpoklady vzniku
  - jsou-li splněny právními normami stanovené předpoklady
    - a) objektivní
      - **protiprávní jednání / protiprávní stav**
      - **újm**a - negativní důsledek protiprávního jednání
      - **kauzální nexus** - příčinný vztah mezi protiprávním jednáním a újmou
    - b) subjektivní
      - **zavinění** - *úmyslné* (věděni, vůle)
        - přímý úmysl (Pachatel bodne nožem svou oběť, protože ji chce usmrtit.)
        - nepřímý úmysl (Lupič spoutal hlídače a při odchodu založil požár, věděl, že hlídač může zemřít, sice jeho smrt nechtěl způsobit, ale věděl, že může následkem požáru nastat)
      - *nedbalostní* (věděni, vůle chybí)
        - vědomá nedbalost (pachatel nechce újmu způsobit, ale vědomě ji riskuje – vysoká rychlost)
        - nevědomá nedbalost (vědět mohla a měla - zdravotní sestra použije použitou injekční stříkačku a nakazí pacienta nakažlivou chorobou.)
- Funkce právní odpovědnosti
  1. *preventivní* - působení na předcházení porušení práva
  2. *reparační* - musí být odstraněna újma tomu, komu byla protiprávním jednáním způsobena
  3. *represivní* - postih odpovědného subjektu; funkce výchovná, regulační, právní jistoty
- Druhy právní odpovědnosti
  - 1) podle charakteru společenských vztahů, k jejichž ochraně slouží
    - a) trestní, správní, občanskoprávní, pracovněprávní ...
  - 2) podle předpokladu jejího vzniku
    - b) **subjektivní** - je třeba jak objektivních předpokladů, tak zavinění
    - c) **objektivní** - pouze naplnění objektivních předpokladů (např. odpovědnost za vady, prodlení) + existují *liberační důvody* – zproštění se odpovědnosti (např. živelná katastrofa)
  - 3) podle toho, kdo nese nepříznivé právní následky
    - d) **vlastní** - následky nese ten, kdo porušil právní povinnost
    - e) **cizí** - následky nese někdo jiný, než kdo je způsobil anebo je nese spolu s ním, jde o zájem ochrany třetích osob
  - 4) podle způsobu realizace
    - f) **požaduje se akt aplikace práva** - trestní nebo správní odpovědnost
    - g) **nevyžaduje se akt aplikace práva** - lze realizovat i bez autoritativního rozhodnutí, např. odpovědnost za škodu
  - 5) podle toho, zda porušená povinnost tvoří obsah závazkového vztahu nebo ne
    - h) **závazková** - odpovědnost za vady, za prodlení
    - i) **mimozávazková** - trestní odpovědnost

Trestní odpovědnost

- odpovědnost za vlastní protiprávní jednání, kterým byly naplněny znaky skutkové podstaty trestného činu
- trestný čin = pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoně
- skutková podstata trestného činu
  - **objekt** - společné zájmy, hodnoty a vztahy chráněné trestním zákonem (život, zdraví, majetek, čest)
  - **objektivní stránka** - znaky popisující vnější podobu trestného činu (jednání, následek, příčinný vztah)
  - **subjekt** - pachatel (FO, dovršila 15. roku, v době činu byla příčetná)
  - **subjektivní stránka** - vyjadřuje míru zavinění
- druhy trestů
  - peněžitý trest; obecně prospěšné práce; zákaz činnosti; zákaz pobytu; ztráta čestných titulů a vyznamenání, vojenské hodnosti; domácí vězení; výjimečný trest (doživotí nebo odnětí svobody na 15 až 25 let); vyhoštění (jen tomu, kdo není občan ČR); propadnutí věci (předmět TČ nebo odměna za TČ); propadnutí majetku
  - odnětí svobody - *nepodmíněně*: nejpřísnější, u nás nejvyšší sazba 15 let
    - *podmíněně*: výkon trestu je odložen na zkušební dobu
- okolnosti vylučující odpovědnost:
  - **krajní nouze** (vylomení dveří, zneškodnění agresivního psa);
  - **nutná obrana** (útok bezprostředně hrozí či již trvá)
  - **ostatní** - oprávněné použití zbraně; svolení poškozeného; výkon povolání

20. ZÁKLADY PROCESNÍHO PRÁVA. DRUHY CIVILNÍHO PROCESU, ZÁSADY SOUDNÍCH ŘÍZENÍ

Procesní právo = aplikace práva

- prostředek k naplnění vlastního účelu práva (= vytváření a ochrana hmotných práv)
- upravuje postupy, jejichž výsledkem je vydání veřejnoprávního aktu
- aplikace práva – státní orgány na základě své pravomoci a kompetence vydávají individuální právní akty
- proces aplikace práva:
  - zjištění skutkového stavu
  - zjištění právní normy
  - vydání individuálního právního aktu
- druhy procesu aplikace práva:
  - a) občanské soudní řízení - občanský soudní řád
  - b) trestní soudní řízení - trestní řád
  - c) správní řízení - správní řád
- individuální právní akty:
  - konstitutivní účinky – vznik, změna nebo zánik právního vztahu
  - deklaratorní účinky – potvrzují/vyvracejí existenci právního vztahu

a) Občanské soudní řízení

DRUHY CIVILNÍHO PROCESU

- 1) řízení nalézací – soud zjišťuje, co je právem a co je povinností
  - sporné
    - spor mezi účastníky hmotně-právních vztahů o existenci/neexistenci vzájemných práv a povinností
    - zahájení pouze na návrh (žalobu)
    - účastníci (žalobce, žalovaný) stojí ve sporu proti sobě a mají opačný zájem na výsledku sporu
    - zásada – dispoziční, projednací a formální pravdy
    - rozsudek převážně s deklaratorními účinky
  - nesporné
    - předmětem řízení není spor; může být zahájeno i bez návrhu
    - účastníci řízení – navrhovatel a ti, o kterých se bude jednat
    - účastníci nejsou v postavení vzájemných odpůrců
    - zásada – oficiality, vyhledávací
    - rozsudek převážně s konstitutivními účinky
- 2) řízení vykonávací (exekuční)
  - realizace konkrétního práva stanoveného v nalézacím řízení, pokud nedošlo k jeho dobrovolnému plnění
- 3) řízení insolvenční
- 4) řízení rozhodčí
  - přenesení projednávání a rozhodování určitých sporů na soukromé FO (= rozhodce)

ZÁSADY SOUDNÍCH ŘÍZENÍ

- a) dispoziční – zahájení řízení pouze na návrh účastníka řízení (řízení sporné)
X oficiality – soud zahájí řízení bez návrhu (řízení nesporné)
- b) projednací – soud projedná pouze to, co mu účastníci řízení navrhnou (jaké důkazy přednesou)
X vyhledávací – povinností soudu věc náležitě vysvětlit (v řízení nesporném)
- c) jednotnosti řízení (arbitrárního pořádku) – řízení tvoří od zahájení do vydání rozhodnutí jeden celek
X koncentrační - určité návrhy, tvrzení, důkazy lze předkládat pouze v určitém stádiu řízení
- d) formální pravdy (procesní) - soud rozhoduje podle toho, co mu účastníci předloží za důkazy a skutečnosti (sporné ř.)
X materiální pravdy - soud zjišťuje skutkový stav věci v rozsahu potřebném k rozhodnutí (nesporné řízení)
- e) rovnosti – všichni účastníci mají před soudem stejná procesní práva a povinnosti
- f) volného hodnocení důkazů – soud důkazy hodnotí podle vlastního přesvědčení, sám posoudí co je významnější
- g) zásada veřejnosti – hlavní líčení je veřejné, někdy může být veřejnost vyloučena, rozsudek vyhlášen vždy veřejně
- h) zásada ústnosti – soudní jednání vedeno ústně
- i) přímosti – soud je při jednání v přímém, osobním kontaktu s účastníky
- j) rychlosti a hospodárnosti

21. VLASTNICTVÍ - VZNIK, OBSAH, OCHRANA, OMEZENÍ

Věcná práva

- povinné znaky:
  - **absolutní charakter** - působí vůči všem (neurčitý počet subjektů, kteří mají povinnost nerušit výkon oprávnění)
  - nepřímým předmětem pouze **věci hmotné** nebo **právo**, jehož předmětem je věc hmotná (např. pohledávky)
  - práva/povinnosti **přecházejí** na dalšího majitele
- dělení: vlastnické právo, spoluvlastnictví (podílové, společné jmění manželů), držba a věcná práva k cizím věcem (zástavní právo, zadržovací právo, věcná břemena)

1) VLASTNICKÉ PRÁVO

- souhrn oprávnění náležících vlastníku věci (= vlastnická triáda)
- každá má právo nabývat vlastnictví, rovnost všech vlastníků (zajištěno v LZPS)
- **vlastnická triáda** - právo věc užívat a používat její plody a užitky
  - právo s věcí disponovat
  - právo věc držet
- předmět - hmotné předměty (věci, byt, nebytové prostory)
  - nikdy ne majetková práva (pohledávka)
  - samostatnou kategorií jsou práva k nehmotným statkům (duševní vlastnictví a průmyslové vlastnictví)

Nabývání

- a) Původní (originární) - člověk se stává vlastníkem věci, která dříve neexistovala
  - **zhotovením** – vytvoření věci z vlastního materiálu
  - **vydržení** – dlouhodobá oprávněná držba cizí věci (vydržecí lhůta: 3 roky movitost, 10 let nemovitost)
  - **přirůstek** – plodonosné věci: oddělené (mláďata zvířat), neoddělené (plody na stromě) nebo civilní plody (úroky)
  - **zpracování** – spojení cizí věci neodvratně se svou
    - *v dobré víře* – vlastnictví nabude ten, jehož podíl na hodnotě věci je vyšší a musí uhradit druhému škodu
    - *ve zlé víře* – vlastnictví zůstává, povinnost obnovit a vrátit předešlý stav nebo soud
  - **smísení** – nerozdělitelné spojení dvou věcí (nelze určit původní věci)
  - **uplynutí doby v případě ztráty věci** - nálezce musí věci odevzdat vlastníkovu nebo obecnímu úřadu
    - nárok na náhradu výdajů a nálezné 10%, po 6 měsících vlastníkem obec
  - **opuštění věci** – okamžitě zaniká právo vlastníka, vlastníkem se stává obec
  - **nalezení věci skryté** – vlastníkem obec, nálezce má nárok na náhradu výdajů a nálezné 10% (archeologické nálezy)
- b) Odvozené (sekundární) - postavení je odvozeno od předchůdce
  - **převod** - na základě projevu vůle = právním úkonem (např. kupní, darovací smlouva ...)
    - *movité věci* – převod tradicí (jeden předá věc druhému)
    - *nemovité věci* – vkladem do katastru nemovitostí
  - **přechod** - na základě jiných právních skutečností než je smlouva (např. smrtí, rozhodnutím státního orgánu ...)

Obsah

- oprávnění - držet
  - užívat a požívat plody a užitky
  - nakládat s ní (disponovat) – činit právní i faktické úkony
- povinnosti - nesmí omezovat oprávněné zájmy jiných osob
  - strpět omezení stanovená zákonem

Omezení – pouze zákonem

- a) obecná omezení
  - výkon vlastnictví nesmí zasahovat do práv jiných a být v rozporu s dobrými mravy
  - nesmí poškozovat lidské zdraví, majetek, přírodu a životní prostředí
- b) konkrétní omezení
  - **úprava sousedských práv** - zákaz imisí (nadměrného obtěžování hlukem, zápachy, kouřem, stíněním, odpady)
  - **možnost použít věc bez vlastníkovu svolení** - při stavu nouze, na nezbytně dlouhou dobu, za náhradu
  - **vyvlastnění** - pouze na základě veřejného zájmu, na základě zákona, za náhradu, nelze-li dosáhnout účelu jinak

Ochrana

- 1) ochrana poskytovaná soudem - **žaloba na vydání věci** - na toho, kdo neoprávněně zadržuje věc
  - **žaloba popírací** - v případě porušení sousedských práv imisemi
- 2) ochrana poskytovaná orgánem státní moci (obecním úřadem) – v případech:
  - došlo ke zřejmému zásahu do pokojného stavu (loupež - PČR)
  - zásah trvá nebo hrozí jeho opakování
  - o ochranu požádá ten, do jehož pokojného stavu bylo zasazeno
- 3) ochrana svépomocí - neoprávněný zásah (pokus o krádež kabelky), nutná přiměřenost (použijí pepřový sprej)

Zánik – absolutně (právo nenabude někdo jiný, zánik věci); relativně (smlouvou, opuštěním, smrtí, ztrátou ...)

22. SPOLUVLASTNICTVÍ, SPOLEČNÉ JMĚNÍ MANŽELŮ

2) SPOLUVLASTNICTVÍ

- věc, k níž existuje vlastnické právo, patří více osobám společně
- všichni spoluvlastníci se pokládají za jediného vlastníka společné věci

A) Podílové spoluvlastnictví

- ❖ **vznik** - jako právo vlastnické
- ❖ **obsah** – práva a povinnosti
  - a) vztah mezi spoluvlastníky - rozhoduje velikost podílů, rozhoduje se – dohodou či většinou
→ *majorizace* - pokud nedojde k dohodě, rozhodná je většina podle výše podílu
  - b) vztah všech spoluvlastníků k 3. osobám ohledně společné věci - vystupují společně a nerozdílně (jako 1 subjekt)
  - c) vztah jednoho spoluvlastníka k 3. osobám ohledně jeho spoluvlastnického podílu - převod podílu
→ *na osobou blízkou* – nevyžaduje souhlas spoluvlastníků
→ *na osobu jinou* – vyžaduje souhlas spoluvlastníků (spoluvlastníci mají možnost předkupního práva)
- ❖ **zánik**
  - a) jako u vlastnictví
  - b) zrušení spoluvlastnictví – následuje vypořádání
    - **dohodou** - musí se týkat vždy celého předmětu spoluvlastnictví
    - **rozhodnutím soudu** - reálné rozdělení věci (podle výše podílu)
- přikázání věci jednomu za náhradu
- prodej věci a rozdělení výtěžku podle výše podílu

B) Společné jmění manželů (SJM)

- rozdíl od podílového spoluvlastnictví - může vzniknout pouze mezi manžely
- podíly v době trvání nejsou určeny (určení až při zániku)
- předmětem jsou majetek a závazky
- ❖ **vznik:** a) uzavřením manželství
b) dohodou manželů – odložen vznik až ke dni zániku manželství (*koakvizice*)
- ❖ **předmět a rozsah**
  - a) ze zákona
→ *pozitivně* - majetek a závazky nabyty za trvání manželství
→ *negativně* - dědictví nebo dar
- majetek z restitucí
- majetek osobní potřeby jen jednoho z manželů (oblečení, kosmetika ...)
- závazky jednoho z manželů, přesahující míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů
  - b) z dohody stran - *rozšíření*
- *zúžení* (soudem – závislost, nehospodárnost s majetkem; neomezeně ručící společník)
- ❖ **obsah** – práva a povinnosti
  - oba manželé mají stejné právo společně užívat majetek, který tvoří jeho předmět
  - zákonné zastoupení pro běžnou činnost
  - pro úkony přesahující běžnou činnost – souhlasu obou manželů
- ❖ **zúžení**
  - a) dohodou manželů
  - b) rozhodnutím soudu
- pokud existují závažné důvody (toxikomanie, alkoholismus, nehospodárnost ...)
- pokud se jeden z manželů stal neomezeně ručícím společníkem obchodní společnosti
- nelze vyjmout obvyklé vybavení společné domácnosti na základě návrhu jednoho z manželů
- ❖ **zánik SJM**
  - a) zánikem manželství - smrtí, prohlášením za mrtvého, rozvodem, vyslovením neplatnosti manželství soudem
  - b) za trvání manželství ze zákona - propadnutí majetku v trestním řízení a insolvenčním řízení
- ❖ **vypořádání**
  - dohodou manželů - písemná forma, nelze ji uzavřít před zánikem manželství
  - dohoda manžela s příslušným subjektem – při uložení trestu propadnutí majetku mezi finančním orgánem příslušného okresního soudu a druhým manželem a také s insolvenčním správcem
  - rozhodnutím soudu - pokud nedošlo k dohodě, přihlédnutí k potřebám nezletilých dětí a jak se každý staral o rodinu, o společnou domácnost
  - ze zákona uplynutím doby - pokud nedojde do 3 let od zániku SJM k jeho vypořádání
    - *movité věci* – vlastníkem ten, který tyto věci užívá v době uplynutí této lhůty
    - *nemovité věci* – v podílovém spoluvlastnictví, podíly jsou stejné
    - *pohledávky, dluhy* – zavázání rovným dílem